

ÖZEL SAYI: 51

HECE

MUSTAFA
KUTLU

ÖZEL SAYISI

HECE DERGİSİ ÖZEL SAYILARI

Türk Öykücülüğü ✦ Türk Şiiri ✦ Ahmet Hamdi Tanpınar ✦ Türk Romanı ✦ Diriliş ve Sezai Karakoç
✦ Eleştiri ✦ Edebiyat Dergisi ve Nuri Pakdil ✦ Hayat, Edebiyat, Siyaset ✦ Büyük Doğu ve Necip
Fazıl Kısakürek ✦ Çocuk Edebiyatı ✦ Hareket ve Nurettin Topçu ✦ Mektup ✦ Nâzım Hikmet ✦ Cahit
Zarifoğlu ✦ Mehmed Âkif Ersoy ✦ Modernizmden Postmodernizme ✦ Yahya Kemal Beyatlı ✦ Şehirlerin
Dili ✦ Cemil Meriç ✦ Yerlilik ✦ Rasim Özdenören ✦ Gezi ✦ Kemal Tahir ✦ Medeniyet ✦ Muhammed
İkbâl ✦ İslâm Medeniyeti ✦ Orhan Kemal ✦ Batı Medeniyeti ✦ Peyami Safa ✦ Günlük ✦ Aliya
İzzetbegoviç ✦ Dijital/Sayısal Kültür ✦ Ahmet Haşim ✦ Afrika ✦ Sabahattin Ali ✦ Türk Edebiyatında
Polemikler ✦ Ömer Seyfettin ✦ Karl Marx ✦ Akif İnan ✦ Deneme ✦ Alaeddin Özdenören ✦ Sanat ✦
Dostoyevski ✦ Kudüs ✦ Sait Faik ✦ Mitoloji ✦ İsmet Özel ✦ Türk Sineması ✦ Oğuz Atay ✦ Biyografi

HECE

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ

ISSN 1301-210X

ISBN: 978-625-7449-09-0

Yıl: 30 Sayı : 349 Özel Sayı: 51

Ocak 2026 (Her ayın birinde yayımlanır.)

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına Sahibi ve

Yazı İşleri Müdürü: Ömer Faruk Ergezen

Yayın Yönetmeni: Hatice Bildirici

Yayın Kurulu: Âtîf Bedir, Eyyüp Akyüz, Faruk Uysal,

İbrahim Demirci, Özlem Güner

Özel Sayı Editörleri: Emin Gürdamur, Özlem Güner

Son Okuma: İbrahim Demirci, Âtîf Bedir

Sosyal Medya: Özlem Güner

Görsel Tasarım: Hatice Ayan

Reklam ve Pazarlama: Recep Avcı

Teknik Hazırlık: Hece

Kapak Tasarımı: www.sarakusta.com.tr

Yönetim: Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara,

Tel: 312. 419 69 13 Faks: 312. 419 69 14

e-mail: hece@hece.com.tr

bilgi@hece.com.tr www.hece.com.tr

twitter.com/hecedergi

facebook.com/hecedergisi

Baskı: Emsal Matbaa Tanıtım Hizmetleri San. ve

Ltd. Şti.

2026 Abonelik Bedeli:

Hece Dergisi: 4.900 TL

Heceöykü: 2.000 TL

Hece Dergisi+Heceöykü: 5.550 TL

Hece Dergisi Kurumsal: 9.3150 TL

Heceöykü Kurumsal: 5.345 TL

(2026 Yılı Dergi Aboneliğine 2026 Özel Sayıları

Dâhildir)

Posta Çeki: 149582

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.

İlkelerimize uymayan ilanlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 01. 01. 2026

İÇİNDEKİLER

■ SUNUŞ

Emin Gürdamur, Özlem Güner, Bu Toprakların Hikâyecisi: Mustafa Kutlu, 5

■ PORTRE: HAYATI VE ŞAHSİYETİ

Safiye Önal, Mustafa Kutlu'nun Hayatı, 11

Halil İbrahim Özdemir, Mustafa Kutlu'nun Erzincan'ı, 46

Bekir Sıddık Soysal, Mim Kutlu'dan Mustafa Kutlu'ya Bir Serencam, 59

İsmail Kara, Hayatımın Tesadüfü, 78

Beşir Ayvazoğlu, Taşradan İstanbul'a: Mustafa Kutlu'nun İstanbul'a Bakışı, 91

Cihan Aktaş, Mustafa Kutlu: Yıllar, Kitaplar, Anılar, 98

Alpay Doğan Yıldız, *Adımlar* Dergisi ve Mustafa Kutlu, 113

Hüseyin Akın, Mustafa Kutlu: Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri Üzerine, 122

Ahmet Uysal, "Yaşayan Klasiğimiz": Mustafa Kutlu, 131

İbrahim Tenekeci, Kaybolan Sesimizi Bulup Getiren, 140

Mustafa Ruhi Şirin, Günlük Sevmeyen Mustafa Kutlu İçin Günlükler, 142

Turan Karataş, Islak Kayadan Su Çıkarmak, 155

■ HİKÂYE: UFKU VE NİYETİ

Necip Tosun, Mustafa Kutlu: Bir Memleket Hikâyecisi, 161

Mustafa Özel, Kanaat İktisadının Hikâyecisi, 202

Fazıl Gökçek, Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Anlatının Oyunlaştırılması, 219

İbrahim Keş, Modern Hayatta Değer Erozyonu ve Bireyin Yabancılaşması: Mustafa Kutlu'nun Seçili Hikâyelerinde Anlam Arayışı, 233

İsmail Kara, Bir Lokma, Bir Hırka, Bir Mercedes... -Sır Kitabı Üzerine Birkaç Not-, 243

Sıddık Yurtsever, Mustafa Kutlu'nun Sırrı, 252

Murat Ayar, Mecaz ile Hakikat Arasında Bir Anlatı: "Mustafa Kutlu Hikâyesinin Tasavvufla Ontolojik Yakınlığı", 257

Mehmet Narlı, Mustafa Kutlu'da Taşranın Hâlleri/Anlamı, 268

Mehmet Güneş, Çerçeve Hikâye ve Nehir Hikâye Kavramları Ekseninde Mustafa Kutlu'nun Hikâyeleri, 277

Hakan Değirmenci, Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Ahlak Kavramı, 290

Eyyüp Akyüz, Mustafa Kutlu Hikâyelerinde Modernizm Eleştirisi, 302

Şaban Sağlık, Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Mekân-Uzam Diyalektiği Bağlamında İnsanın Mekânı, Mekânın da İnsanı Terbiye (İnşa) Etmesi, 319

Hacer Yeğın Güneş, Kutlu'nun Hikâyelerinde Mekân: Evden Şehre, Hafızadan Direnişe, **337**

Yıldız Ramazanoğlu, Süheyla ile Engin Hakkında, **347**

Mehmet Samsakçı, "Hercal Menekşelerin Soluşu..." Mustafal Kutlu Hikâyelerinde Siyasal Yozlaşma, **355**

Ayşe Demir, Mustafal Kutlu'nun Öykülerinde Kadın Kahramanlar, **362**

Dursun Ali Tökel, "Hikmet" "Ahsen" "Hemme" ve "Bizim Hikâye" Hakikatinde Mustafal Kutlu Hikâyesi, **370**

Ayşe Koçak Işık, Mustafal Kutlu Hikâyeciliğinde Varoluşsal Bağlamda İki Karakterin Metoforik İzdüşümü: Süheylâ ve Nur, **391**

Fatih Sakallı, Mustafal Kutlu Hikâyeciliğinde Huzursuzluk Sendromu, **399**

Mehmet Ayıcı, 5402'nin Kodları: Minyatür Bir Taşra İstasyonundan Bir Türkiye Portresi Nasıl Yapılır?, **407**

Mehmet Kahraman, Mustafal Kutlu'nun Yalnızlaşan Erkekleri, **410**

Necati Tonga, Yazar-Eser-Hayat Bağlamında Mustafal Kutlu'nun *Uzun Hikâye* Adlı Eserinin Tahliili, **419**

İbrahim Halil Çelik, *Uzun Hikâye* ve Ben, **433**

Halit Yıldırım, Karakterlere Yüklenen Roller Bağlamında Mustafal Kutlu'nun *Yokuşal Akan Sular* Hikâyesi, **436**

Bilal Can, Kent Gerilimleri Bağlamında Mustafal Kutlu Hikâyelerindeki Kenti Konuşmak, **443**

Fatma Nur Uysal Pınar, Mustafal Kutlu'da Gelenek, **454**

Nuray Alper, 2000 Sonrası Mustafal Kutlu Hikâyelerinde Eğitim, Sanat ve Edebiyat, **461**

Fatma Aydar, Hikâyemizin Kültür Atlası: Mustafal Kutlu, **471**

Emrah Kanlıkama, *Tufandan Önce de Başkanın Adamları Vardi*, **481**

F. Zehra Aydemir, Mustafal Kutlu'nun *Yıldız Tozu* Kitabı Çocuk Edebiyatının Neresinde?, **488**

■ **DÜŞÜNCE: KÖKLERİ VE DALLARI**

Ali Galip Yener, Mustafal Kutlu'nun Denemeciliği Üzerine, **499**

Abdullah Harmancı, Mustafal Kutlu Denemeciliğine Giriş, **505**

Vefa Taşdelen, Mustafal Kutlu'nun Denemelerinde Eğitim, **513**

Alime Uyar, Mustafal Kutlu Denemelerinde Referanslar, **526**

Mehmet Can Doğan, Mustafal Kutlu'nun Şiirleri, **532**

Yakup Öztürk - Sümeyye Esen, Mustafal Kutlu'nun Eleştiril Anlayışı, **540**

Kuddusi Demir, Tüketim Toplumuna Bir Değer Eleştirisi, **551**

Bırol Biçer, İnsanı, Doğayı, Fıtratı Tüketen Sistemelere Karşı Kutlu Bir İşaret Fişegi, **557**

Selçuk Çınar, Mustafal Kutlu'nun Aynasına Yansıyan Tanpınar Silüeti, **560**

Hatice Gökçe Bal, Nurettin Topçu Düşüncesinin Mustafal Kutlu Hikâyelerindeki Yansıması, **571**

Koray Üstün, Mustafal Kutlu'nun İlk Eseri: *Sait Faik'in Hikâye Dünyası*, **581**

Yunus Emre Özсарay, Mustafal Kutlu'nun Sait Faik ve Sabahattin Ali İncelemedinde Nurettin Topçu Etkisi, **588**

Fikret Uslucan, Geçmişin Silüeti ile Bugünün Fotoğrafl Arasında Mustafal Kutlu'nun Görüp Gösterdiği İstanbul, **599**

Suavi Kemal Yazgıç, Mustafal Kutlu'nun İstanbul'u, **618**

Ali Sali, Hikâyenin Ek Yeri: Halk İnançları, **626**

Selim Somuncu, Edebiyatla Fanatizm ve Mustafal Kutlu'nun Okurları Üzerine Bir Deneme, **638**

Selçuk Küpçük, Arabesk'ten Rap'e, Gazino'dan MP3'e Mustafal Kutlu'nun Türkiye'yi Müzik Üzerinden Çözümleme Biçimi, **644**

M. Sami Okumuş, Mustafal Kutlu Sineması: Modern Türk Edebiyatından Özgün Senaryo Uygulamalarına, **664**

Nilüfer Aka Erdem, Biyografi Yazarı Olarak Mustafal Kutlu, **683**

Abdullah Harmancı, Mustafal Kutlu'dan Mektup Var!, **691**

■ SORUŞTURMA

Nusret Özcan, Orhan Okay'ın Mustafal Kutlu Hakkında Sorulara Cevapları, **697**

Mustafa Çiftci, Gül Tavırlı Bir Sanatçı, **701**

Sami Güçlü, Bizim Hikâyemiz, **702**

İbrahim Ulvi Yavuz, Yol Açıcı Bir Hikâyeci, **704**

Mustafa Kurt, Hıza, Tüketime, Hızlı Dönüşüme İtiraz Eden Yazar, **706**

A. Fatih Gökdağ, Pek Çok Yazarın Yetişmesinde Vesile Oldu, **708**

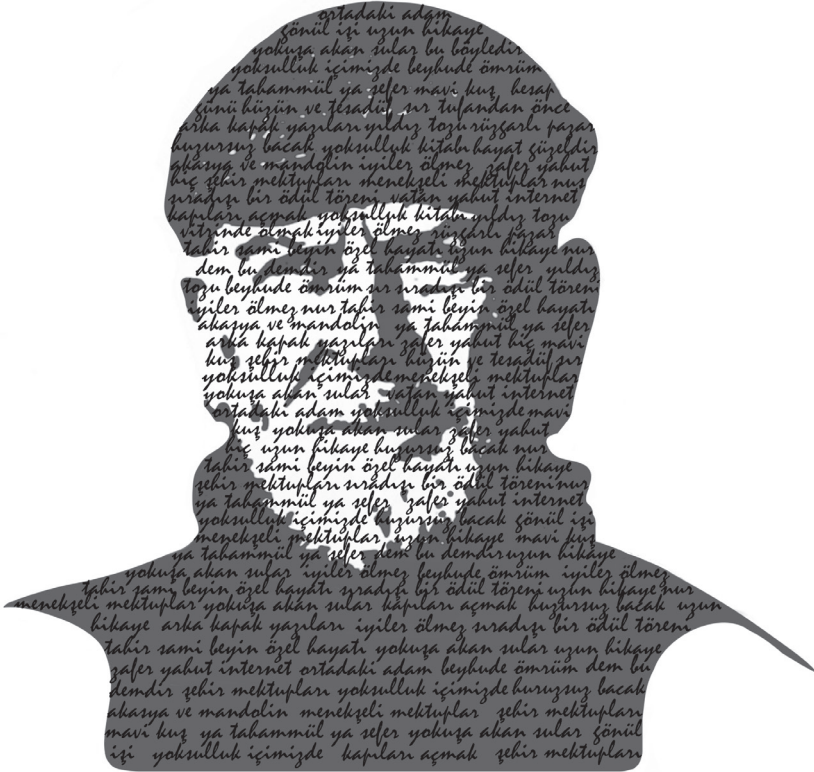
Ezel Erverdi, Onun Dikkati Bambaşkaıydı, **710**

İbrahim Demirci, Mustafal Kutlu, **711**

■ **ALBÜM, 713**

■ BİBLİYOGRAFYA

Kâmil Karapınar, Mustafal Kutlu Bibliyografyası Denemesi, **727**

İllüstrasyon: Zeynep Hilal Özder

Emin Gürdamur, zlem Güner

BU TOPRAKLARIN HİKÂYESİ: MUSTAFA KUTLU

Türk hikâyeciliği, 1970'lerden itibaren yeni bir sesle, yeni bir yürekle tanıştı: Mustafa Kutlu. Onun kaleminde memleket yalnız bir mekân değil, aynı zamanda bir bakış biçimi, bir vicdan coğrafyası, bir ze dönüş çağrısıdır. Kutlu'nun hikâyelerinde, şehirlerin gürültüsüne karışmadan, zamanın hızına kapılmadan yaşamaya çalışan insanların izleri vardır. Modernleşme sürecinin ortasında, kendi değerleriyle hayata tutunmaya çalışan bu insanlar, hem bir toplumun hem bir dönemin aynasıdır.

Mustafa Kutlu'nun hikâyeleri, Türkiye'nin son yarım asırlık serüvenini, köyden kente göçün, sanayileşmenin ve tüketim kültürünün yarattığı dalgalanmalarla birlikte anlatır. 20. yüzyılın ikinci yarısından bugüne uzanan büyük toplumsal değişim, onun metinlerinde en insani, en sahici hâliyle karşılık bulur. Köyden şehre uzanan yollar, sadece fiziki bir göçün değil, aynı zamanda değerlerin, inançların ve alışkanlıkların gçdr. Kutlu, işte bu sosyal dönüşümün ruhunu anlatır; şehirleşmeyle birlikte insanın kendi özünden uzaklaşma serüvenine tanıklık eder.

Kutlu'nun dünyasında modern hayatın ışıkları çoğu çağdaşında olduğu gibi göz kamaştırıcılıktan uzak, aksine yakıcıdır. şehir, insanı zgrleştirirken diğer yandan anlamdan uzaklaştırır. Göçün sadece insan değildir; değerler, inançlar, dayanışma da zedelenmiştir. İşte bu yüzden Kutlu'nun hikâyeleri, birer kaybolan zaman kaydı gibidir. Her hikâye, geçmişin bereketinden bugünün yorgunluğuna uzanan bir iz sürer. Onun hikâye anlayışına nostalji denilemez. Kutlu, geçmişe övgü düzmek yerine bugünü anlamlandırmak için yazar. Geleneği bir hatıra olarak anmaz, onu hâla -öyle ya da böyle- yaşamaya devam eden canlı bir imkân olarak görür. Bu yönüyle hikâyeleri, hem geçmişi korur hem de geleceğe işaret eder. Kutlu hikâyelerindeki çağrı bir dönemi değil, silinip gitmeye yüz tutan değerler manzumesini imler.

Modernizmin araçsal ve faydayı kutsayan aklının karşısında Kutlu, "hikmet"i hatırlatır. Hikmetle birlikte gelen ahengi, ölüyü, dengeyi hikâyelerinin zeminine serer. Onun düşünce sisteminde sanat, bir anlatım biçimi olduğu kadar bir ahlak biçimidir. Her hikâyesi, bir vicdan muhasebesi şeklinde okunmaya

müsaittir. İnsan, mekân, zaman, inanç ve kader; hepsi aynı çizgide buluşur.

Bugün şehirlerde hızla akan hayatın içinde, Mustafa Kutlu'nun hikâyeleri bize başka bir zamanın ritmini teklif eder. Irmakların şırlıtısı, kahvehanelerden yükselen sohbet, bir köy camisinin sessizliği bu topraklara ait özden, çekirdekten haber verir. Kutlu, hikâyeyi, hayatın öz suyuna katar. Onun metinlerindeki fazlalıksız, gösterişsiz üslubun; berrak bir suyun merdivenlerden dökülüşünü andırması bundandır. Modern hayatın hızına kapılmış bir dünyada, Mustafa Kutlu hâlâ yavaşlığın, tevazuun, kanaatin hikâyesini yazmaya devam ediyor. Onun hikâyeleri, edebiyatımızla birlikte hayatımıza da bir yön duygusu kazandırıyor. Çünkü Kutlu'nun hikâyelerinde, insan her şeyden önce insandır; ne şehirli, ne köylü; yalnızca kendini arayan bir yolcudur.

Modernleşme Türkiye'de çoğu zaman bir kimlik sarsıntısı olarak yaşandı. Bu sarsıntının en belirgin yüzü ise taşraydı. Çünkü taşra, gelenekle modernlik arasında kalan her şeyin merkezindeydi. Kutlu'nun farkı burada başlar: O, taşraya tepeden bakmaz; aksine, oradan dünyaya bakar. Onun hikâyelerinde taşra, geri kalmışlığın değil, sahilin ve köklerin mekânıdır. Bazen bir meydandır bazen bir cami bazen bir kahvehane. Fakat her seferinde insanı merkeze alan bir direniş alanıdır.

Türk edebiyatında toplumcu gerçekçilerin “yoksul”, “yobaz”, “geri” olarak çizdiği taşra, Kutlu'da yeniden itibar kazanır. O, taşrayı dışarıdan gözlemlemez; içinden konuşturur. Orada doğmuş, orada büyümüş birinin dinginliğiyle, o dünyanın insanını kendi duyarlık merkezinden anlatır. Bu yüzden Kutlu'nun hikâyelerinde öğretmen, muhtar, imam ya da kahveci sadece birer tip değildir; her biri kadim değerler zincirinin uyandırılmasına aracılık eden karakter halkalarıdır. Taşra, onun hikâyelerinde hem bir sığınak hem bir aynadır: Şehirde kaybolmuş insanın kendini yeniden bulduğu ya da bulacağı yer. Kutlu'nun taşrasında her şey yerli yerindedir: su akar, gökyüzü parlar, insan rızkını helalinden arar. Ne var ki bu huzurlu evren, “şehirlerarası koca bir asfalt yol”un kasabanın yanından geçmesiyle sarsılır. Artık paranın sesi, çınar yapraklarının hışırtısını bastırma-ya başlamıştır. Kutlu, taşranın buharlaştığını bilir; ama yine de onu yazmaktan vazgeçmez. Çünkü onun için taşra bir hatırlama biçimidir. Modern hayatın aşındırdığı değerleri yeniden görünür kılmamanın bir yoludur. O, kaybolan köyleri değil, kaybolan iyiliği, kaybolan kanaati, kaybolan merhameti hatırlatmayı amaç edinir. Hikâyeleriyle insana bir tür “ahlaki koordinat sistemi” sunar. Modernizmin hızına karşı bir yavaşlık, gürültüsüne karşı bir sükûnet, yabancılaştırmasına karşı ünsiyet önerir.

Mustafa Kutlu sadece hikâyeler anlatmakla yetinen biri değildir. Onun edebî metinlerinin merkezini teşkil eden fikriyat, deneme türünde de önemli meyveler vermiştir. Kutlu'nun denemeleri, ilk bakışta güncel meseleler üzerine sakin ve berrak yazılar gibi görünür; oysa satır aralarına eğildikçe, karşımıza son derece zengin bir “referans örgüsü” çıkar. Onun deneme dünyasında isimler, alıntılar, kitap ve şiir göndermeleri; bakış açısını temellendiren, hayat tasavvurunu ayakta tutan taşıyıcı kolonlardır. Bu anlamda Kutlu, denemelerinde kendi duygularını sergilemekten ziyade, bir kültür atlasını dolaşıma sokar.

Kutlu'nun yazılarında en dikkat çekici noktalardan biri, değişime bakışındaki ayıklıktır. Eskiye dair her unsuru romantik bir sis perdesiyle kutsamaz; aynı şekilde yeniyi de bütünüyle reddeden bir kültürel muhafazakârlığa sığınmaz. Onun için asıl sorun, sürekliliğin kopmasıdır. Kaybolan şey sadece bir hayat tarzı değil, anlamın taşıyıcı damarlarıdır. Bu yüzden denemelerinde, eskiden bugüne uzanan çizgiyi referanslar üzerinden görünür kılar: Geçmiş bugünle, geleneği imkânla, nostaljiyi imtihanla yan yana getiren bir dil kurar.

Denemelerinde Kur'an'a, hadislere, klasik dinî metinlere, kıssalara, dua ve surelere başvurması da aynı çizginin devamıdır. Hududullah vurgusunu, soyut bir kavram gibi değil, hayatın bütün alanlarını kuşatan bir sınır bilinci olarak ele alır. Modern dünyanın sınırsızlık hevesine karşı, ilahi ölçüyü hatırlatır. Burada da referans, düşünmek isteyen herkes için tartışmayı başka bir boyuta taşıyan bir imkân hâline gelir. Kutlu'nun yazılarında türkülerden ninnilere, marşlardan atasözlerine uzanan sözlü kültür unsurlarının sık sık karşımıza çıkması, bu büyük referans ağını halkın hafızasıyla buluşturur. Böylece üst düzey felsefi ve ahlaki tartışmalar, hayatın içinden gelen bir dil ve imge dünyasıyla kaynaşır. Denemelerinde ne sadece “yüksek” bir akademik ton ne de yalnızca “halk dili” baskındır; ikisi arasında sürekli bir dolaşım vardır. Şairlere ve şiiirlere yaptığı yoğun göndermeler de bu borç bilincinin başka bir tezahürüdür. Klasik şiirden halk şiirine, modern Türk şiirinden çağdaş isimlere uzanan geniş yelpazede, Kutlu'nun şiire başvuru nedeni açıktır: Denemede düz cümlelerin taşıyamadığı yükü, şiir dizeleri sırtlanır. Nurettin Topçu onun düşünce dünyasının önemli bir merkezi olarak bilinir. Ama Kutlu'da Topçu'dan daha geniş bir hayat görüşü yankılanır. Onun metinleri, Topçu'nun isyan ahlâkı ve ahlâk nizamı tasavvurunu gündelik hayata tercüme ederken zenginleştirip merkezden çevreye doğru yayar, herkesin kabul edebileceği bir teklife dönüştürür. Kutlu'nun düşünce dünyasında yer edinen referanslar, rastgele serpiştirilmiş alıntılar değil, bilinçli bir kültür mimarisidir. Tanpınar'dan Yunus'a, Topçu'dan Mimar Sinan'a, çocukluk arkadaşlarından isimsiz halk ozanlarına kadar uzanan bu geniş çerçeve hem bir müktesebat

beyanı hem de okura yöneltilmiş bir davet mektubudur.

En geniş manasıyla Kutlu'nun hikâyeleri birer inanç estetiği olarak tezahür eder. O, bize kaybolanın izini sürmeyi, yitirdiğimiz anlamın peşine düşmeyi fısıldar. Çünkü insanın kurtuluşu, geçmişe saplanıp kalmakta değil, geçmişin içindeki hikmeti bugünde yeniden kurabilmekte saklıdır. Modern hayatın gü-rültüsünde onun hikâyeleri, kalbi sustuğu yerden tekrar konuşuran bir çağrıdır.

Bu özel sayıyı hazırlarken derdimizin yalnızca bir yazar hakkında dosya oluşturmak olmadığını biliyorduk. Mustafa Kutlu'nun eserleri, hem Türk hikâ-yeciliğinin hem de ülkemizin son yarım yüzyıllık ruh hâlinin kaydını tutan me-tinlerdir. Bu sebeple amacımız, Kutlu'nun edebiyatını, düşünüşünü ve insana dair derin sezgisini; kendi kuşağının tanıklıklarıyla genç okurların dikkatli oku-malarını bir araya getirerek daha geniş bir çerçevede değerlendirmektir. Onun hikâye dünyasına, deneme diline, modernlik ve değerler eksenindeki tartışma-larına, özellikle de metinlerinin merkezindeki insan tasavvuruna berrak bir bakış sunmayı istedik.

Bu uzun ve titiz süreçte yanımızda olan herkese gönülden teşekkür ederiz. Öncelikle, eserleriyle açtığı ufuk kadar tavrıyla da yol gösterici olan Mustafa Kutlu'ya şükranlarımızı ifade etmek isteriz. Bu sayı, onun metinlerine duydu-ğumuz vefanın ve okur olarak yaşadığımız sürekliliğin mütevazı bir karşılığıdır.

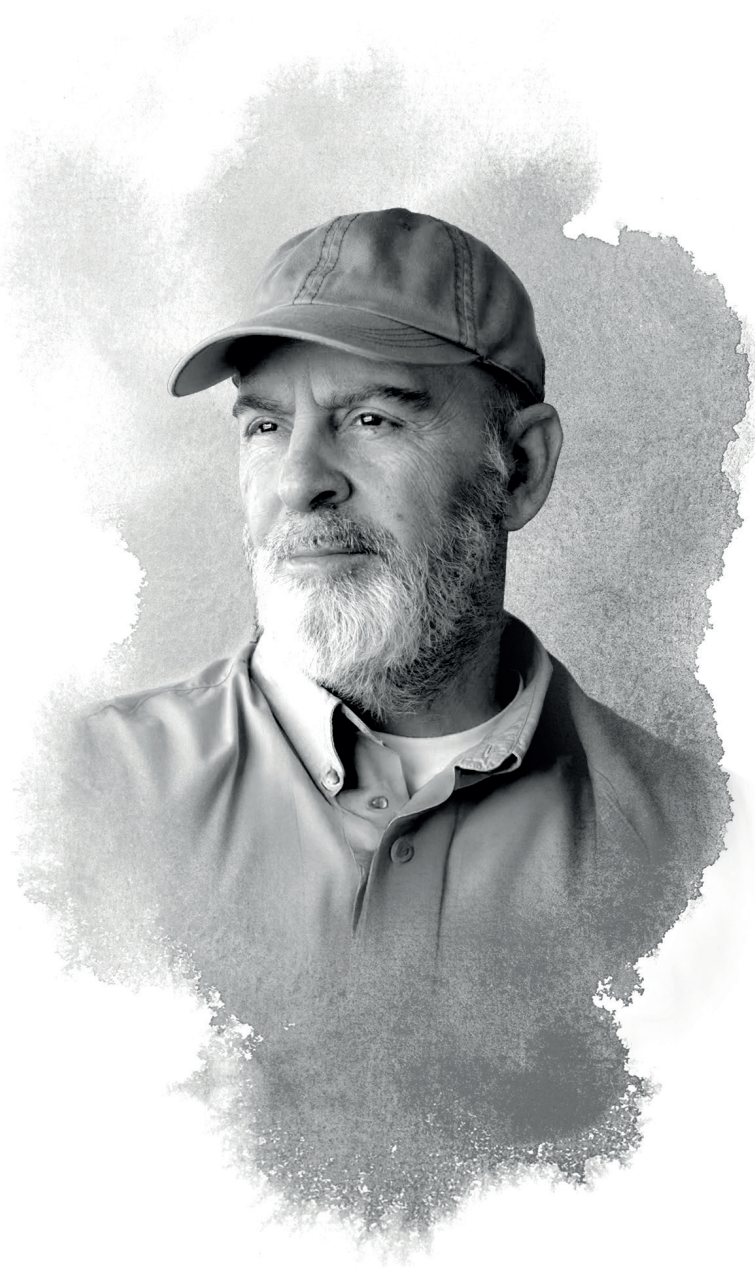
Davet ettiğimiz başlıklara samimiyetle yönelen, yazılarını zamanında ve özenle gönderen tüm yazar ve araştırmacılara; duyuruyu görüp gönüllü olarak katkı sunma inceliği gösteren kalemlere içtenlikle teşekkür ederiz. Kutlu üzerine farklı düşünme biçimlerini bir araya getiren bu yazılar, dosyanın anlam dokusunu zenginleştiren kıymetli bir bütünlük oluşturdu. *Hece* dergisi yayın kurulundaki arkadaşlarımızın katkısı ise bu çalışmanın en önemli dayanak noktalarından bi-ridir. Bir araya gelerek görüş bildiren, muhtevanın şekillenmesi için emek veren, değerlendirme ve düzeltme süreçlerini titizlikle sürdüren tüm kurul üyelerine teşekkür ederiz. Özellikle, süreç boyunca gösterdiği düşünsel katkı, nezaket ve titizlik için Ömer Faruk Ergezen'e, özenli okumalarıyla İbrahim Demirci, Âtîf Bedir ve Hatice Bildirici'ye ayrıca minnettarız.

Temennimiz, ortaya çıkan bu çalışmanın akademi, edebiyat ve düşünce dünyasında başvurulacak; Kutlu'nun eserlerine ilişkin yeni okumaların yolunu açacak kalıcı bir kaynak olmasıdır. *Hece* dergisi özel sayıları, yıllar içinde kendine özgü bir geleneğe ve zengin bir külliyata dönüştü. Bu geleneğin devamı olarak Haziran 2026'da yayımlanacak *Türk Tiyatrosu Özel Sayısını* duyurmanın heyecanını ve mutluluğunu taşıyoruz.

İyi okumalar dileriz.

portre

HAYATI VE ŞAHSİYETİ

☒
Safiye Önal
Halil İbrahim Özdemir
Bekir Sıddık Soysal
İsmail Kara
Beşir Ayvazoğlu
Cihan Aktaş
Alpay Doğan Yıldız
Hüseyin Akın
Ahmet Uysal
İbrahim Tenekeci
Mustafa Ruhi Şirin
Turan Karataş
☒

☒ **PORTRE: HAYATI VE ŞAHSİYETİ**

☒ HİKÂYE: UFKU VE NİYETİ

☒ DÜŞÜNCE: KÖKLERİ VE DALLARI

☒ SORUŞTURMA

☒ ALBÜM

☒ BIBLYOGRAFYA

Safiye Önal

MUSTAFA KUTLU'NUN HAYATI

“Bir hayat nasıl dolar?

- Herhalde hayra hizmet ve Allah rızası için çalışarak.”

Doğumu ve Aile Çevresi

Türk edebiyatının yaşayan önemli yazarlarından olan Mustafa Kutlu 6 Mart 1947'de Erzincan'ın İliç ilçesi, Kuruçay nahiyesinde dünyaya gelir. Ailesi “Hacıyakupoğulları” lakabıyla bilinen, birkaç nesil Erzincan'da yaşamış şehirli bir ailedir.

Babası Nurettin Bey'in son görev yeri Kemah-Kamarik nahiyesindedir. Ailece Cebesoy İstasyonu'nda trene binip Erzincan'a, amcası Kemal Kutlu'nun yukarıda fotoğrafı görülen muvakkat şehirdeki küçük evine gelmişler. Avluda bu fotoğrafı çektirmişler (1953).

“Ayakta soldan; annem Sulhiye, yanında ablam Perihan (Babamın ilk eşinden, üzerimde emeği çoktur), amcaoğlu Ruhi, amcam Kemal Bey. Orta sıra babam Nurettin Bey, baba-annem Ayşe Hanım, kucagında Çiğdem, yanında yengem Saadet, kucagında Çiğdem'in ikizi, yanında Refika (Gülten, ayakta). Alt sıra; ablam Nuran, ablam Türkân (saçı kurdelalı), ben (şapkalı, 5 yaşındayım), amcam kızı Güler (beyaz saçlı) ve Metin Kutlu. Bu fotoğrafta olanlardan hayatta kalanlar; Türkân ablam, ben (2025). Kız kardeşim Suzan Şener daha sonra doğduğu için bu fotoğrafta yer almıyor.”

Dedesi Mustafa Nedim Efendi Erzincan'da memurdur. Aynı zamanda hattat ve musikişinastır. Mustafa Kutlu kendisindeki bu sanat eğilimlerinin dedesinden kendisine intikal ettiğini dile getirir.

“Dedem Mustafa Nedim Efendi, küçük bir memur. Ne memuru olduğunu bilmiyorum. Musikişinas imiş hem de hattat, yani ondan bana intikal ettiğini sanıyorum.”¹

Dedesi Mustafa Nedim Efendi

Babası Nurettin Kutlu

Dedesi Mustafa Nedim Efendi, Kuruçay'da memurluk yaparken Göske (Güngören) köyünün Ekrek mezrasından Ayşe Hanım ile evlenir. Nurettin, Kemal, Lütfiye, Saadet ve Muzaffer adlarında beş çocuğu olur. Muzaffer daha çocukken vefat eder.

Rus ordusunun Tercan'ı geçip Sansa Boğazı'na dayandığı yıllarda Mustafa Nedim Efendi görev yaptığı yer olan Pülümür'de vefat eder (1917). Ayşe Hanım eşinin ölümü üzerine yalnız kalınca dört çocuğuyla muhacir olur, yollara düşer. Dönemin o günkü şartlarında yürüyerek, bin bir zorlukla Sivas'a gelir. Evin bütün yükünü tek başına sırtlayan Ayşe Hanım hayat mücadelesine burada devam eder. Dikiş dikmeyi iyi bilen Ayşe Hanım askeriye iç çamaşırını dikerek ailesini geçindirir. Mustafa Kutlu'nun babası Nurettin Bey burada Rüştüye'ye devam eder. Rusların topraklarımızdan çekilmesi üzerine Ayşe Hanım çocuklarıyla yeniden Erzincan'a döner. Fakat Erzincan eski Erzincan değildir, savaştan dolayı yanmış yıkılmıştır. Ayşe Hanım buradan Kuruçay'a, ailesinin yanına gider. Mustafa Kutlu'nun babası Nurettin Bey burada tahrirat kâtibi olarak çalışmaya başlar. O da dedesiyle aynı yerden Kuruçay (Göske) köyünden Fatma Hanım ile evlenir. Bu evliliğinden Zeki, Celal, Perihan adında üç çocuğu olur. Daha sonra

¹ Safiye Önal, *Yaşayan Klasikimiz: Mustafa Kutlu*, İstanbul, 2025, s. 218.

Fatma Hanım rahatsızlanır ve vefat eder. Eşinin ölümü üzerine Nurettin Bey ikinci kez evlenir. Yine aynı köyden Mustafa Kutlu'nun annesi Sulhiye Hanım ile hayatını birleştirir. 1939 yılında Erzincan depremi meydana gelir. Depremde çok can kaybı yaşanır. Nurettin Bey'in Fatma Hanım'dan olan çocukları Zeki ve Celal de depremde vefat edenler arasındadır. Çocuklarından sadece Perihan hayata tutunur.

Büyük Erzincan Depremi oluyor. (1939) Bütün aile depremde kalıyorlar. Fatma Hanım'dan olan kardeşlerim Zeki ile Celal vefat ediyorlar, Perihan ablam kurtuluyor. Annem kurtuluyor, babaannem, babam kurtuluyor.

Deprem günlerini de söyleyeyim iki cümleyle. O zaman Erzincan'a henüz yeni tren gelmiş ama üç günde bir geliyor ancak. Orda da kırk bin kişinin öldüğü söyleniyor. Zar zor çadır veriyorlar bizimkilere, babam memurdur falan diye Sıhhiye Dairesinde. Annem diyor ki, iki sene çadırda kaldık. Ve çadır komşuluğumuz vardı diyor. O bizim çadır komşumuz, diye anlatırdı.²

Çocukluğu ve Cebesoy İstasyonu

Erzincan depremi Mustafa Kutlu'nun hayatının akışını değiştirir. Depremden sonra Kutlu'nun babası Nurettin Bey nahiye müdürü olur ve köy köy dolaşır. Nurettin Bey'in Sulhiye Hanım'la olan evliliğinden üç kızı ve bir oğlu olur. Üçüncü çocuk Mustafa Kutlu'dur.

Kuruçay. Mustafa Kutlu'nun doğduğu sokaktan bir görünüm.

² A.g.e. 221-222

Nurettin Bey'in son görev yeri Kamerik nahiyesidir. Buraya taşındıklarında Mustafa Kutlu 4-5 yaşlarındadır. Kamerik'te kalacak ev bulamazlar. Cebesoy Tren İstasyonu'nun yakınında o dönemin Kemah beylerinden olan Sağıroğulları'nın yaptırdığı bir ev vardır. Fakat Sağıroğulları ailesi evi sürekli kalmak için kullanmazlar, sadece araziye dolaşmak için geldiklerinde arada bu evde kalırlar. Nurettin Bey'in ricası üzerine bu ev Nurettin Bey ve ailesine tahsis edilir. Nurettin Bey bir at alır ve köydeki görevine atla gider gelir.

Mustafa Kutlu ve ailesinin iki yıl kalacakları bu güzel ev, onun hayatında çok özel bir yere sahiptir. Bu dönemde yaşadıkları, gördükleri, baş başa kaldığı engin tabiat onun için paha biçilemez bir görsel şölen oluşturur. Mustafa Kutlu'nun çocukluğunun en güzel günleri burada geçer, Kutlu buradan çok beslenir. Kendisiyle yaptığımız görüşmelerin birinde buna şöyle değinmiştir:

Benim bu Cebesoy İstasyonu'ndaki hayatım, hikâyelerimi çok besleyen bir şeydir. Küçük bir köpeğimiz vardı "Gümüş" isimli. Onunla dağ bayır dolaşırdım. Tabiatla, bitkilerle, hayvanlarla olan münasebetim bende çok derin bir şekilde iz etmiştir. Kış, yaz. Kışın mesela, pencereden bakardık, kar yağıyor. O zamanlar çok kar yağıyordu. Kurtlar, tilkiler geçerci evin önünden böyle, oralarda kim yok kimse yok nasıl olsa. Babam rahmetliyle, aşağıdan Karasu, Fırat geçiyor istasyonun altından, oraya giderdik. Balık tutardık, böyle iri iri sazan balıkları.³

Cebesoy İstasyonu

³ A.g.e., s. 226

Uzun Hikâye'de gördüğümüz vagon ev olayı Mustafa Kutlu'nun buradaki hayatından yansımadır. Cebesoy İstasyonunda da demiryolu işçilerinin, kısa dönemlerle kaldığı bir vagon ev vardır.

Buldukları yerde okul olmadığı için Nurettin Bey kızlarını evde kendi okutmaya başlar. Onlar öğrenirken Mustafa Kutlu da burada okula gitmeden, onları dinleyerek okumayı öğrenir.

“Talihsiz ve Tarihsiz Şehir” Erzincan ve İlkokul Yılları

Mustafa Kutlu'nun babası 1953'te emekli olur. Babasının emekli olmasıyla Cebesoy İstasyonundaki dönem sona erer. Buradan sonra Mustafa Kutlu'nun tabiriyle “talihsiz ve tarihsiz şehir”⁴ olan Erzincan'a taşınırlar.

Erzincan o dönemde on beş bin nüfuslu küçük bir şehirdir. Nurettin Bey, burada arzuhalcilik yapmaya başlar.⁵ Mustafa Kutlu o zaman altı yaşındadır. Erzincan yaşadığı depremin izlerini silmeye başlamış, yaralarını sarmakla uğraşmaktadır. Yıkılan evlerin yerine yeni evler yapılmıştır. Mustafa Kutlu ve ailesi depremden sonra inşa edilen ve halkın “nylon ev” diye adlandırdığı bu prefabrik evlerden birine taşınırlar.

Kutlu'nun okul hayatı burada başlar. Altı yaşındayken Fırat İlkokuluna yazılır. Okul ile ev arasında epeyce bir mesafe vardır. İklim şartları çok çetindir, buldukları yer kışın çok kar yağışı almakta, kar yağdığı zaman hayat âdeta durmaktadır. Kış gelince çocuklar için okula gitmek, o yolu yürümek özel bir çaba gerektirmektedir. O zamanlar Erzincan'da motorlu taşıt yoktur, sadece bir taksi vardır, Köse'nin taksisidir o da. İnsanlar, ulaşım için faytonları kullanmaktadırlar. Kutlu'nun yaşadığı evin ilerisinde, yukarı kısımda askeriye vardır. Kutlu ve arkadaşları okula gidecekleri zaman, askeriyenin cemselerinin geçmesini beklerler. Cemseler geçince, çocuklar da onların bıraktığı izlere basa basa okula giderler. Fakat cemse her gün gelmeyebilir. O zaman ne yapacaklar? O zaman da büyük sınıflardan iri yarı bir çocuk önden gider, yolu açar, onlar da aynı şekilde onun izine basarak bu şekilde okula ulaşırlar.

Mustafa Kutlu, böyle zor şartlarda bir ilkokul ve çocukluk dönemi geçirir. Onun ailesi ekonomik açıdan çok varlıklı bir aile değildir. Yaşadığı yerdeki çoğu aile de bu şekildedir. Tabii, ailelerin bu durumu çocuklara da yansır.

⁴ *A.g.e.*, s.239

⁵ Bu durum *Uzun Hikâye*'de geçer. Oradaki başkarakterlerden Bulgaryalı Ali de arzuhalcilik yapar. Bu Mustafa Kutlu'nun hayatının eserlerine yansımalarından sadece küçük bir örnektir.

Sağda ayakta, ceket omuzda Mustafa Kutlu, yanında arkadaşı Ali Erdoğan, önde oturan aynı köyden Aşur. En önde de mahallenin köpeği “Dımo”

O dönemde Kutlu ve arkadaşlarından hiç kimsede okul çantası yoktur. Öğrenciler genellikle bez çanta kullanırlar. Akrabaları marangoz olanlar kutu çanta yaptırır, onları kullanırlar. Boyalı kalem de kimsede yok, sadece savcının oğlu Tunç'ta vardır. Bütün bu yoksulluğa, zor şartlara rağmen o dönemde babasının verdiği bozuk paralarla gidip dergi ve okuma kitapları alan bir çocuktur Mustafa Kutlu. O yıllarda çıkan *Çocuk Haftası* diye bir dergi vardır. Mustafa Kutlu onu düzenli olarak takip eder, alır ve okur. O yaşlarda dergi ile tanışmak bir çocuk için çok önemli bir olay, önemli bir eşik. Bu dönemde Mustafa Kutlu'yu etkileyen, onun için önem arz eden iki aile var. Bunlardan ilki Erzincan Şeker Fabrikasının Muhasebe Müdürü ve ailesi, diğeri ise Refahiyeli Hâkim Hamit Bey ve ailesidir. Bu iki aile de memuriyetleri sebebiyle Erzincan'a gelmiş ve o dönemlerde orada bulunmuşlardır. Mustafa Kutlu ve ailesiyle aynı mahallede komşu olmuşlar, Kutlu'nun onların çocukları ile arkadaşlıkları olmuştur. Muhasebe müdürünün *Atalay* ve *Altınay* isimlerinde bir oğlu, bir kızı vardır. Bu aile mahalledeki diğer ailelere göre geliri daha iyi olan bir ailedir. Atalay'a düzenli olarak *Pekos Bill* çizgi romanı gelmektedir. Diğer çocuklar rica minnet bu kitabı ondan alıp takip ederler. Futbol Mustafa Kutlu'nun hayatında önemlidir, bu dönemde oynamaya başlar. Atalay'ın meşin bir futbol topu vardır. Tabii, o dönem için bu önemli bir